

ПАМ'ЯТЬ АРХЕОЛОГІЇ

ДО ЮВІЛЕЮ І. С. ВІНОКУРА

М. Б. Петров

4 липня 1995 р. виповнилося 65 років відомому вченому, одному з визначних спеціалістів у галузі слов'яно-руської археології України І. С. Винокуру — доктору історичних наук, професору, Заслуженому працівнику вищої школи України.

Іон Срулевич (Ізраїлевич) Винокур народився у смт Ружин Житомирської області. У 1948 р. він вступив на історичний факультет Чернівецького держуніверситету, після закінчення якого, 1953 р., повертається до Житомира і працює науковим співробітником обласного краєзнавчого музею. З 1957 р. він працює в Чернівцях, де створює історичний музей університету і стає його завідуючим. У 1962 р. він захистив кандидатську дисертацію «Старожитності Східної Волині першої половини I тис. н. е.»

З 1963 р. І. С. Винокур працює на історичному факультеті Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту ім. В. П. Затонського. У цьому вузі він пройшов шлях від асистента до професора. У 1978 р. І. С. Винокур захистив докторську дисертацію «Історія та культура черняхівських племен лісостепового Дністро-Дніпровського межиріччя», з 1980 р. — професор і одночасно продовжує завідувати кафедрою історії СРСР і УРСР (яку очолив ще у 1969 р.), з 1991 р. очолює кафедру

© М. Б. ПЕТРОВ, 1997

історії Східної Європи і археології. У 1981 р. йому присвоєно почесне звання Заслужений працівник вищої школи України.

Коло наукових інтересів Іона Ізраїлевича широке, про що свідчать його численні публікації. Вченому належить близько 300 наукових праць, в тому числі 7 авторських і колективних монографій: «Старожитності Східної Волині першої половини I тис. н. е.» (Чернівці, 1960); «Історія та культура черняхівських племен» (К., 1972); «Давні слов'яни на Дністрі» (Ужгород, 1977); «Історія лісостепового Подністров'я та Південного Побужжя. Від кам'яного віку до середньовіччя» (Київ-Одеса, 1985); «Нариси історії Поділля» (Хмельницький, 1990); «Буша. Історико-краєзнавчі нариси» (Хмельницький, 1991); «Бакота. Столиця давньоруського Пониззя» (Кам'янець-Подільський, 1994).

Багато років І. С. Винокур працював над проблемами археологічного краєзнавства, досліджуючи різноманітні пам'ятки трипільської культури. Разом з цим вчений визначається і як один з провідних фахівців України з проблем вивчення пам'яток черняхівської культури і культури ранньосередньовічних слов'ян V—VII ст., а також — Київської Русі (Пражів, Слободище, Ружичанка, Рідкодуби, Бакота, Бернашівка та ін.). В останні роки І. С. Винокур провів дослідження у давньоруських містах Полонному та Ізяславі.

Чимало уваги І. С. Винокур приділяє організації польових досліджень за участю студентів і учнів. З 1963 р. він понад 30 років очолює Подільську археологічну експедицію Кам'янець-Подільського педінституту.

Усі книги, 15 брошур і численні статті вченого об'єднані ідеєю спорідненості і взаємозв'язку племен і народів, які населяли Правоберсжжя у I тис. Зокрема, своїми працями І. С. Винокур відстоює тезу про приналежність черняхівських племен Лісостепу до ранньослов'янських, а також їх генетичний зв'язок з наступними старожитностями східних слов'ян V—VIII ст. У цьому зв'язку важливі відкриття, зроблені дослідником, щодо вивчення язичницьких жертвиників-капиц з кам'яними антропоморфними ідолами IV—VIII ст. (Ставчани, Бакота, Кремінна, Колодрібка, Межигір'я, Юрківці), а також у дослідженні та історичному осмисленні Бушанського скельного храму.

Саме проблеми етногенезу слов'ян за матеріалами Лісостепу України були покладені в основу доповідей І. С. Винокура на міжнародних археологічних конгресах у Варшаві (1965 р.), Празі (1966 р.), Братиславі (1975 р.), Софії (1980 р.), Києві (1985 р.); на симпозиумах у Пскові (1990 р.), Любліні (1978, 1993 рр.), Кишиневі (1991 р.) та інших, де він здобув визнання в зарубіжних наукових колах, удостоєний почесної медалі «Другові університету ім. Марії Кюрі-Склодовської в Любліні».

Останнім часом Іон Ізраїлевич завершив роботу над новою монографією — «Слов'янські ювеліри Подністров'я», в якій систематизовані матеріали унікального Бернашівського ювелірного комплексу, відкритого у 1990 р. У своїх дослідженнях І. С. Винокур співпрацює з своїми учнями та колегами. Саме колективом авторів за участю І. С. Винокура видано «Довідник з археології України: Хмельницька, Чернівецька, Закарпатська області» (К., 1984).

Вчений постійно дбає про підвищення якості викладання курсу археології у вузах, про розгортання археологічного краєзнавства в школах. Користуються популярністю такі його посібники для вчителів і викладачів вузів: «Збирання і визначення археологічних пам'яток та методика їх використання в школі» (К., 1967); «Історія Поділля та Південно-Східної Волині» (Кам'янець-Подільський, 1993, співавтор С. В. Трубочанінов); «Археологія України» (К., 1994, співавтор Д. Я. Телегін); «Історія України», ч. 1 (Кам'янець-Подільський, 1995, співавтор С. В. Трубочанінов).

Водночас І. С. Винокур виступає впродовж 60—90-х рр. організатором краєзнавчого руху. Під його керівництвом з 1965 по 1995 рр. проведено 9 Подільських історико-краєзнавчих конференцій, опубліковані їх матеріали. Він був також одним з організаторів краєзнавчих конференцій у Полонному та Ізяславі (1994, 1995 рр.). Вчений входив до авторського колективу і редколегій видань «Історія міст і сіл УРСР. Хмельницька область» (К., 1971), фундаментальної книги «Репресоване краєзнавство (20—30-ті рр.)» (К., 1991). І. С. Винокур з 1991 р. — почесний член Всеукраїнської спілки краєзнавців. Він є членом наукових координаційних Рад з проблем: «Археологічні дослідження на Україні» (при Інституті археології НАН України), «Історичне краєзнавство в Україні» (при Відділенні історії, філософії та права НАН України), членом Правління історичного товариства Нестора-літописця, членом Спеціалізованої Ради при Інституті археології НАН України по захисту докторських дисертацій.

Отже, в свої 65 років Іон Ізраїлевич Винокур є авторитетним вченим, провідним краєзнавцем, громадським діячем і талановитим педагогом — наставником молоді. Щиро бажаємо Іону Ізраїлевичу міцного здоров'я, звершення нових творчих планів, пов'язаних з розвитком археологічної науки і краєзнавства в Україні.